

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

22.marts 2024

UPA2024/58

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apequteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq imaattoq matumuuna saqqummiuppaa:

Timersornermik pingaartitsinerput, timersornermullu aningaasaliissuteqartarnerput naammaginarsoq naammaginanninnorsorluunniit pillugu apequteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Peter Olsen, Inuit Ataqatigiit)

Uanga isumaga naapertorlugu pitsaaliunerup iluani sakkussatsialassuatta ilagilluinnagaattut uanga takusinnaasara taassavoq timersorneq, timersornikkullu maligassiuisoqarnerup tungaatigut sulii annertunerungaartumik pingaartitsinissaq nukittorsaanissarlu.

Assersuutissatsialassuupput Islandermiut; Islandimi inuusuttut 1980- 90-kkunni nunarsuarmi inuusuttuni imerajuannerpaanut ikiaroorajunnerpaanullu ilaalersimagaluarput. Naalackersuinikkulli kultureqarnikkut, ilinniartitaanikkut timersornikkullu immikkut ittumik annertooujussuarmik iliuuseqarnermikkut, immikkut ittumik annertuumik aningaasaliissuteqarnermikkut nukittorsaanermikkullu imerajuttuuneq ikiaroorajuttuunerlu annertuumik appartingaatsiarnikuusimavaat.

Allaat Islandimi inuusuttut ullumikkut aanngajaarniutit tungaatigut nunarsuarmi atuinikinnerpaanut ilaalersimallutik. Timersornerullu silarsuaani nunarsuarmi pikkorinnerpaat ilaannut ilanngussimapput, naak inuiannguullutik ikitsuinnannguugaluarlutik.

Tassa timersornermik pingaartitsigamik taamaaliorsinnaapput. Tassa timersorneq pitsaaliuinikkut sakkussatsialassuurtut takusinnaasimagamikku immikkut ittumik timersornermut aningaasaliissuteqarsinnaasimapput. Tassa pingaartitsineq oqaluinnarani aamma timitaliineq iliuuseqarnerlu.

Savalimmiuni aamma taamaaliortoqalereerpoq. Allaat kommunit ilaanni timersortarfinnik atuineq akeqanngilaq allaallumi meeqqamut ataatsimut timersuummut ataatsimut ilaasortaanermut angajoqqaat ukiumut tapiiffigineqartarput; meeqqap timersornermut kajuminnerulerlunilu peqataanerulernissaa siunertaralugu. Naluneqanngitsutullu ullumikkut Savalimmiormiut europami timernersornerup silarsuaani tupaallatsitsisaqattaarput angusarissaaqattaarlutik.

Piffissanngorporlu aamma uagut eqqartussallutigu timersorneq sumut atorniarnarlutigu. Timersorneq sumut atorniarpaput? Timersornerup iluani inuttut nunatullu qanoq angusaqarusuppugut? Qanoq siunertaqarpugut qanorlu anguniagaqarpugut?

Nalunngilara timersoqatigiiffiit kattuffiata 2030-mi nunarsuarmi timitsinnik aalatitsinerpaanngornissaq siunertaraa anguniagaraalu. Siunertaq nammineq immi ajunngilluinnartoq pissusissamisoortoq aamma tamanna tapersorsorparput.

Siunertaq anguniagarlu tamanna naammappa? Naamik. Uanga isumaqarpunga naammangitsoq.

Uanga isumaqarpunga nunarsuatta sinnerani unammersuarnernut angisuunut peqataasarnerput annguttarnerpullu annikippallaarujussuortoq. Pitsanngorsarlugulu nukittorsartariaqarpaput. Pissutigalugu.....

Assersuutigiinnarsinnaavara siorna 2023 naalersoq arnat assammik arsaattartut nunarsuaq tamakkerlugu unammersuarnermut anngullutik peqataammata nuanneraluaqisoq.

Taamani nuanneqisoq tulluusimaarnaqisorlu arnat nunarsuaq tamakkerlugu unammersuarnissamut anngummata. Neriussimagaluaqaagullumi ataasiarlutilluunniit ajugalaarsinnaassasut. Tassa kisianni ajoraluarnermik unammersuanermi tassa ataasiaannarlutaluunniit ajugaanngitsoorpugut. Unammersuarnermi unammisagut tamaasa ajorsarfigaavut.

Martsip qulinganiit martsip 16-iata tungaanut Arctic Winter Games Alaskami Mat-Su-mi ingerlanneqarpoq. Siornatigut nalinginnaasumik inuusuttuaqqat inersimasullumi katillugu 120-it missaat peqataasarput. Soorlu siorna 2023-mi 120-it missaat peqataasimasut.

Tassa kisianni paasisarput naapertorlugu ukioq manna peqataasut aatsaat taamak ikitsigisimapput. Allaalluunniimmi affaaluunniit inorpai. Peqataasut inuusuttuaqqat inersimasullu taamaallaat 48-it missaannaannissimapput.

Timersoqatigiiffiit peqataasinnaajunnaarlutik nalunaarsimasut tunngavilersuutaasa pingaarnertit ilaat tassaavoq; peqataanissarooq akisuallaarpoq. Pingaarnersiuisariaqalernertik tunngavilersuutigalugu, aningaasat AWG-mut atugassaralutik allamut atorusunneruaat Nunanigooq allani unamminerit allat akikinnerusut peqataaffigerusunnerullugit.

AWG-mut peqataasut aatsaat taamak ikitsiginerat uggornarpoq ajuusaarnarpoq. Timersuutit arlallit peqataanngitsoornerat uggornarpoq ajuusaarnarlunilu.

Assorujussuaq uggornarpoq ajuusaarnarlunilu pissutigalugu AWG-ip siunertaa anguniagaalugu inuusuttortagut eqqarsaatigalugit iluatinnaraluaqimmat.

AWG-ip siunertaa anersaavalu pingaarneq tassaammat; Inuit inuusuttullu issittumiittut timersorneq aqqutigalugu imminnut naapeqatigiinnermikkut ilisareqatigiinnerulernissaat ikinngutigiilernissaat, misigisaqatigiinnissaallu. Inuunerup sinnerani puiunngisaannagassamik nuannersorpassuarnik misigisaqarneq, takusaqarneq ikinngutitaanerlu. “Ikaartarfinnik” ikuallaanani “ikaartartarfinnik” pilersitsinissaq – ikinngutigiinnerulernikkut qaammaasaqarnerulernikkullu nunarsuup eqqissinarnerusup najoruminarnerusullu pilersinneqarnissaa.

Timersortartut nunanut allanut angalanermikkut, inunnillu allanik naapitaqarnermikkut misigisaqarnermikkullu inuttut imminnut tatiginerulernissaat; inuttut sapiinnerulerlutillu nukittunerulernissaat siunertaalluni.

Inuusuttut AWG-mi peqataasarsimasut, AWG-mut peqataasarsimanertik ilaatigut pissutigalugu ullumikkut ingerlalluartunut ilaapput, nunatsinni inuiaqatigiinnilu timersornikkullu maligassiulluartunut, inissisimalluartunullu ilaallutik.

Nuannaarutigisarpaat qujamasuutigalugulu AWG-mut peqataasarnikuusimanertik. AWG-munngooq peqataasarnikuusimannikkaluarunik immaqa ullummikkut taama angusarissaartigalutillu inuttut tamaanga killissimassannikkaluarput.

Taamaattumunguna AWG-mut peqataasarneq pingaaruteqarluinnartuusoq; inuttut, timikkut tarnikkullu nukittorsaataallunilu peqqinnartuunera pissutigalugu. AWG-mut peqataanermi pissartanngornissaq angusarissaarnissarlu pingaarnarpaanngillat, peqataanissarli pingaarnarpaalluni; Ikinngutitaarnerup, inuannillu allanik naapitsinikkut qaammaasaqarnerulernerullu kingunerisarmagu attaveqaatinik pilersitsineq, eqqissineq, asanninnerlu; nunarsuullu sinneranut matut periarfissallu amerlanerusut ammaanpeqarlutillu pilersinneqartarnerat aamma pingaarnarpaanut ilaalluni.

Taamattumunguna uggornartutut ajusaarnartutullu taasariaqartoq AWG-mut peqataasartut aatsaat taama ikitsigilermata allaat unamminernut allanut peqataanissaq pingaarnersimalluni AWG-mut peqataanissaq pingaartinneqarunaarluni. Aningaasassaaleqineq pissutaalluni. Aap, soorunami paasinarpoq aningaasassaaleqineq aammalu pingaarnersuisariaqarneq pissutigalugu AWG-mut peqataasinnaajunnaartariaqarnermik nalunaartariaqarsimanerat paasinarpoq, taamatullumi aamma aaliangersimanerat ataqqineqartariaqarmat eqqaamaneqassaaq. Taamaakkaluartoq...

Taamaattumik apererusunnarsilluni taavami AWG suniarparput? AWG sumut atorniarparput?? AWG pingaartipparput? AWG Peqataaffigisarniarparput? Imaluunniit naamik?

Timersuutinimi allani qanoq piniarpugut? Sumut killippugut? Killiffipput naammaginagarpa? Timersornerup silarsuaani siunertavut anguniakkavullu suuppat? Suna angorusupparput?

Isikkamik arsaannermi aammalu assammik arsaannermi nunarsuarmi, timersuutinilu assigiinngitsuni nunarsuatta sinneranut sanilliulluta qanoq angusaqarusuppugut? Ullumikkut angusatsinniit sulii annerusumik angusaqarusuppugut?

Timersornerup silarsuaani siunertatsinnut anguniakkatsinnullu timersornermut tapersersuinerput aningaasalersuinerpullu naleqquppa aamma naammaginarpa?

Taamaattumik apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq manna saqqummiuppara, uanga isumaqarama timersornermut tapersersuinerput pingaartitsinerpullu ullumikkuminngarnit sulii pitsaanerungarlunilu qaffasinnerungaartariaqartoq; minnerunngitsumik aningaasalersuisarnerput eqqarsaatigalgu sulii pitsaanerujussuusariaqartoq.

Qanormita partiit tamanna pillugu isumaqarpat? Partiit isumaat tusassallugu qilanaaralugu peqqissaartumik ileqqorissaartumillu oqallittoqarnissaaanik kissaassillunga.

Qujanaq